

ATENEU DE VALÈNCIA: CAOS EN ESTAT CRÒNIC

Mort o salvació en l'últim minut

Al mig de la plaça del País, ara de l'Ajuntament, en el centre neuràlgic de València, obri les portes als socis l'Ateneu mercantil. Un immens i històric edifici de vuit mil metres quadrats. Set pisos, dèdal de corredors, despatxos i salons enormes, amples cristalleries, decoració senyorial, d'un modernisme pretensions, carregat, però amb certa gràcia i majestat, l'escenari perfecte per a un film sobre burgesia enraonadora, passions mormolades i política sense sang i amb cafè.

Seu d'una institució que en un pas-sat pròxim va ser prestigiosíssima i que ha anat deteriorant-se a velocitat vertiginosa davant els ulls atònits de socis, ciutadania i premsa. Fins al punt que la presidència i part de la junta directiva troben que l'única solució a la plaga inacabable de mals que pateix és la venda, malgrat el riquíssim patrimoni de l'entitat, les ofertes sucoses, però inconcretes, de suport que rep i un altre capital, immensurable, que encara no ha acabat de balafiar: el simbòlic.

Una mica d'història

A través dels seus 108 anys de vida, l'Ateneu ens mostra, en microcosmos, les maneres, les virtuts, els defectes i, darrerament, el desconcert dels sectors actius de les classes benestants valencianes. Un patriciat bàsicament mercantil i financer, farcit de magistrats, catedràtics i metges, i amb una clientela àmplia i fidel en el segment social de què són fills: els botiguers mitjans i menuts, els caps del tallerets i els amos dels horts que envolten la ciutat.

L'Ateneu sorgí justament quan l'any 1879 un grup de dependents de botiga, ben mirats pels seus germans enriquits, volgué fundar un club gremial:

L'Ateneu, una institució a la qual València deu molt del bo que té, ha arribat al seu punt més baix, a la vora de la liquidació. Un estrany embolic de despropòsits, incapacitat i sospitós mar de fons puntua el caos d'una supervivència arrapada a un fil.

Enric Sòria

protecció dels seus interessos i classes sobre matèries relacionades amb el negoci: de la comptabilitat a les llengües estrangeres. La ciutat llavors es despertava a males penes del llarg son de l'*ancien régime*. S'havia enderrocant les muralles, al camp les moreres donaven pas als tarongers, carlins i camperols havien deixat de moment les escopetes, hi havia trens, llum de gas, cent setanta mil persones, tres hotels, més fondes i posades i diverses entitats culturals com la Sociedad de Amigos del País Valenciano, l'Ateneu Casino-Obrero i Lo Rat Penat, que inaugurava justament els primers jocs florals.

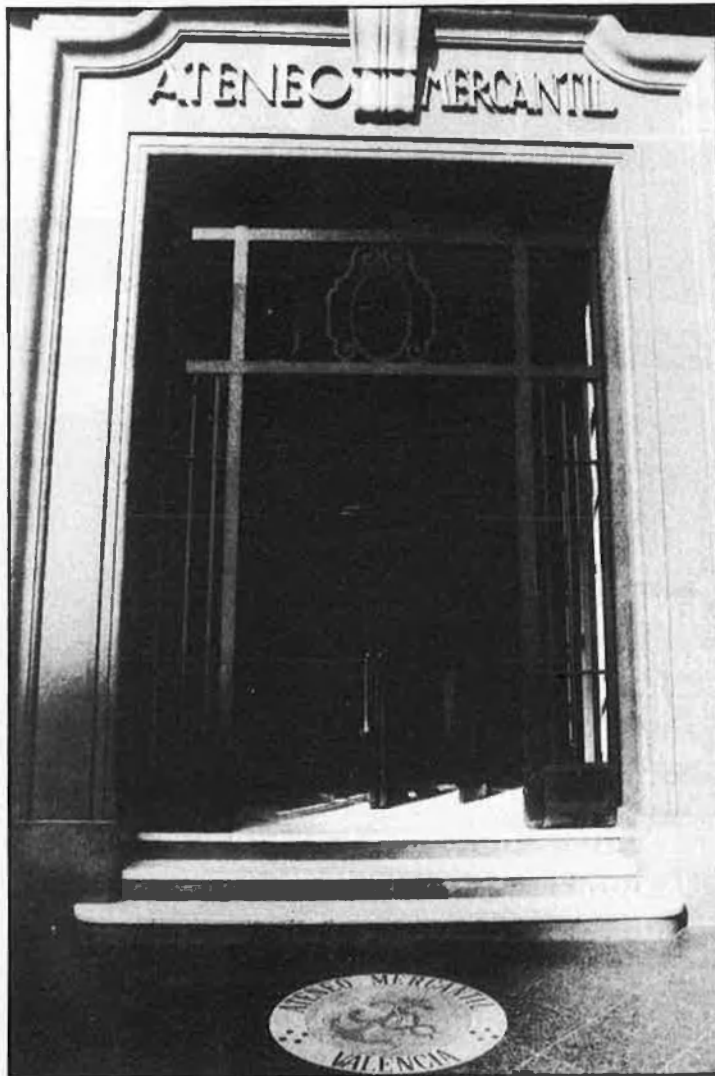
L'Ateneu inicià una vida una mica crepuscular, que calgué reforçar amb dosis d'«esbargiment honest», concerts

de piano i recitals de poesia, sovint en «llemosí». El discret vernís cultural de mica en mica augmentà les seues possibilitats com a club de discussió. El 1883, **Estanislau Garcia Monfort**, degà del col·legi d'advocats i significat lliberal client de **Sagasta**, esdevenia president de l'entitat i el mateix **Marquès de Campo** hi entrava per la porta gran. **Blasco Ibáñez**, un altre soci de luxe, aprofitava el lloc per llançar soflames populistes i l'incipient moviment obrer hi exposava noves idees.

Els botiguers, però, seguien sent-ne la columna vertebral. D'ací sorgien els directius de l'Ateneu, els dissenyadors de l'eixample de la ciutat, les exposicions de 1909 i 1910 i la cambra de comerç. Una classe ràpidament enriquida volia demostrar que sabia i podia dirigir una ciutat. L'Ateneu en fou la base d'operacions.

Temps d'esplendor

Manava la intrèpida tropa ateneista **Tomàs Trénor Pallavicino**, militar i empresari, futur marquès del

Túria, descendent d'una família irlandesa enriquida amb la seda i la pansa i germà de **Leopold Trénor**, autor de ramelets de versos i president de Lo Rat Penat. Els diners i la cultura, ben lligats. L'Ateneu s'establí al local actual i es configurà com un motor prodigiosament obert i tolerant del qual calia ser soci. Les tertúlies feien i desfeien, però amb ordre. **Ricard Samper** (blasquista) i **Lluís Lucía** (Dreta Regional Valenciana), aferrissats enemics de portes enfora, conviuen amigablement a la mateixa penya, i

A l'esquerra, porta de l'Ateneu. Dalt, Filiberto Crespo, president, i Javier Faus, jovenívol de l'entitat.

fins i tot **Blasco Ibáñez** i **Soriano**, que s'acaçaven a tirs pels carrers, mantien les bones maneres dins l'Ateneu.

Dissortadament, cap **Josep Pla** no ens n'ha conservat l'anecdota, que endevinem saborós, però la fama de neutralitat de l'Ateneu es va fer proverbial. Entre monarquies, dictablanes i repúbliques, un món polític apassionat i aspre que convisqué en ordre dins l'entitat. Un cas d'harmonia certament enyorable, ara. Durant la guerra es procurà no fer soroll.

L'abril de 1939 el *fair play* deixà d'estar de moda i l'edifici de l'Ateneu fou ocupat per la Falange. Els socis veterans recorden amb tristor l'episodi. «Desaparegué bona part de la col·lecció de quadres i de llibres, esbandits per *La biblioteca azul*, un servei de préstec sense torna. Inclús trencaren el piano».

Les gestions del fill de Trénor, segon marquès del Túria —al capdavant prou bon home, diuen— i els dos milions i mig de pessetes —molts diners, llavors— aportats per **Vicent Iborra**, pare de l'actualment atribolat ex-president de la patronal valenciana, aconseguiren de recuperar l'edifici per als socis, restaurar-lo i dotar-lo de nous estatuts. Sota el parallamps de **Trénor** i la solvència d'**Iborra** l'ara acovardit patriciat valencià s'arrecerà de nou en la institució. Sense arribar a actituds resistents, l'Ateneu tornà a ser un lloc

de diàleg i renovació enmig d'un ambient hostil, reclus. **Joaquim Maldonado**, polític lliberal per a una València impossible i àguila de la borsa, que fou president de l'entitat del 1956 al 62 i de nou el 67-68, ens recorda l'etapa: «L'Ateneu era, i és, una societat pluralista, molt. Durant el franquisme les úniques eleccions lliures i democràtiques que hi havia a València eren les nostres. Molta gent vingué perquè es podia parlar sense tanta por, i arribàrem a comptar amb quasi vuit mil socis».

«Intentàrem fer el màxim d'activitats culturals, tan varides com es podia. Sovint més de tres setmanals, i donar solucions noves a les necessitats valencianes.

Recorde conferències i jornades europees organitzades per **Larraz** i **Munoz Peirats**. L'Ateneu, llavors, defensà com pogué l'entra-

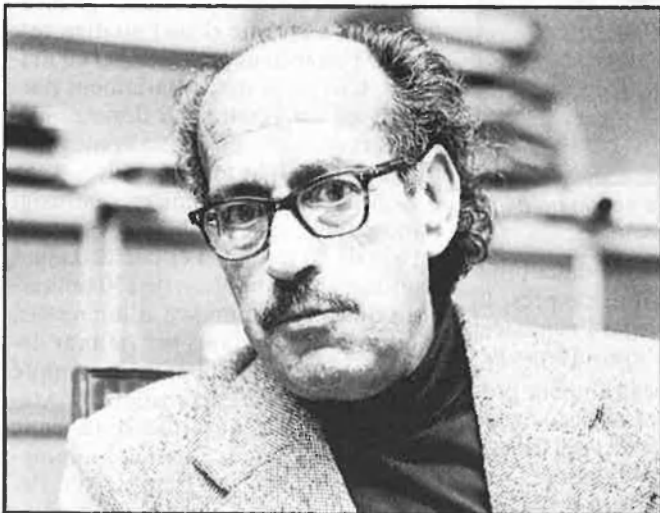
da al Mercat Comú i el Parlament europeu, inclús celebrant reunions clandestines amb polítics de Brussel·les. Si més no, el comerç valencià se'n beneficià. Fa pocs anys al Parlament europeu ens va regraciar per tota aquella tasca. També es dissenyà a l'Ateneu el Pla Sud, com s'iniciaren moltes propostes renovadores. Les primeres campanyes a favor d'un jardí per al llit del Túria, etc.».

Clar que tot no van ser flors i violes. Hi havia problemes amb algunes conferències i també amb el butlletí intern, que publicava coses que la premsa no deia mai. Com el discurs de l'alcalde de València, **Trénor**, quan no venien les ajudes promeses per la riuau-

A. Perelló, Josep M. López Laborde, Lluís Font de Mora, Joaquim Muñoz Peirats. Però també gent del nacionalisme cultural com **Robert Moróder, Julià San Valero, Emili Beüt i Belenguier, Francesc Soriano i Bueso, Martí Domínguez, Manuel Sanchis Guarner, Joan Segura del Lago o Vicente Aguilera Cerni.** Un grapat de gent que encara treballava plegada. El 1968 **Joan Fuster** hi rebia un homenatge per *Nosaltres els valencians* i, al poc, **Xavier Casp i Rafael Villar**, per la seua obra poètica. Les bufetades eren molt lluny encara.

I entre els socis, per exemple, **Joan Fuster, Raimon, Joan Reglà i Miquel Tarradell, Francesc Burguera, Fèlix**

Joaquim Muñoz Peirats accedeix a la presidència. Malgrat el seu tarannà lliberal i la defensa que fa dels joves, en la nova junta directiva esclata el conflicte. N'és la principal responsable **Teresa Puente**, anticatalanista visceral («Prefiero ir a Francia por Aragón antes que pisar Catalunya», digué un dia, justament, a **Trias Fargas**). En una junta molt comentada, els joves reben els apel·latius de «rojos, maricones y catalanistas», i després de fer-ne de tots els colors, són pràcticament expulsats. Tot un símptoma. A poc a poc el nacionalisme va perdent posicions a l'Ateneu, mentre la dreta pura i dura, i vella, els ocupa. **Munoz Peirats** encara frena el procés. Aquest es

Miquel Tarradell, també soci de l'Ateneu. A la dreta, Muñoz Peirats, conferenciant liberal i després president.

da. «El nostre butlletí fou l'únic que el publicà íntegrament i la gent l'agafava com si fora pa beneït. Tot allò li costà, a **Trénor**, l'alcaldia, i a **Martí Domínguez**, per un article cèlebre, la direcció de *Las Provincias*. Ja es pot imaginar quina cara ens va fer, el *mando*. Però la gent s'identificava molt amb l'Ateneu. Després, naturalment, començaren a legalitzar-se els partits polítics i la gent trobà els canals propis de representació».

Tothom soci

Sorprén, en tot cas, comprovar la capacitat d'aglutinació de l'Ateneu en aquells anys. Hi eren tots, els caps de fila econòmics i la dreta civilitzada, l'esquerra catacumbica, el nacionalisme incipient i les principals figures de la magistratura, la universitat i els llibres.

Entre directius i presidents trobem **Tomàs Trénor, Vicent Iborra, Lluís Casanova**, diversos **Noguera, Maldonado** pare i fill, **Maur Guillem, Amat Sánchez Pomar, Josep Tortosa, Josep**

Pizcueta, Eliseu Climent i el pare **Comes**. En fi, tot aquell que, a València, pintava fava. L'Ateneu estrenà les primeres obres una mica serioses en català a la postguerra, com *L'home d'aigua*, de **Paco Burguera**, o *Barracó 62*, de **Gil Albers**. **Martí Domínguez** en donà classes molt abans que l'ICE o els Carles Salvador. De nou, un sector ben remunerat i discretament progressista de la societat valenciana semblava donar suport als aires de renovació. La voluntat de redreçament nacional era, a més, cada punt més decidida. L'any 75 el president, **Josep Tortosa**, amb el suport de **Sanchis Guarner**, creava una subcomissió juvenívola que, a l'emparrà d'una de les directives més interessants de la història de l'Ateneu, dinamitzara creativament l'entitat. Foren bons temps.

El final d'un idil·li

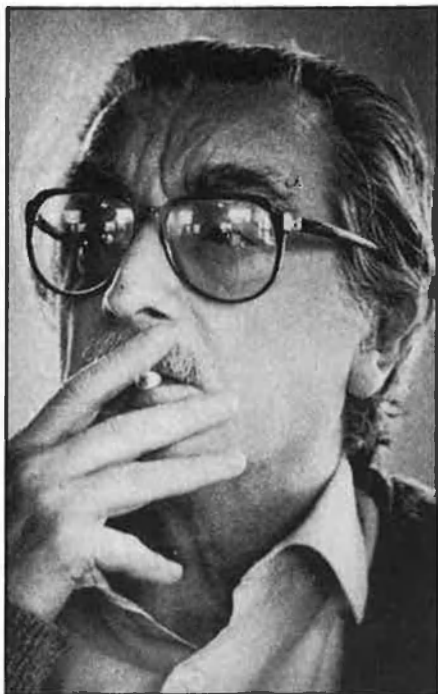
Els problemes començaren el 1978. Dins una societat valenciana cada punt més dividida, la mort de **Josep Tortosa** obligava a triar-ne nova directiva.

desencadena, però, amb el seu successor, **Pérez Puchal**. L'Ateneu encara intentarà mantenir-se neutral en la guerra dels símbols, però l'eliminació dels nacionalistes ho fa cada volta més difícil. L'1 d'abril de 1982 el fet de no adherir-se a un manifest de València 2.000 a favor de la denominació «Regne de València» desencadena una batalla verbal virulentíssima en una assemblea que caldrà suspendre. El fet no tenia precedents.

Un degoteig de socis imparable

Durant les dècades dels 60-70 el nombre de socis disminueix amb parsimònia, en part per l'alça de les quotes. El 1977, però, l'Ateneu conserva encara 4.711 socis numeraris, 216 juvenils i un pressupost equilibrat. El 1982 la xifra ha baixat a 3.000 socis.

L'any 84 en són només 2.400. S'hi arrosega un deute de 35 milions i comencen a sonar veus d'alarma. La premsa, especialment el *Levante*, ini-

Joan Fuster, homenatjat a l'Ateneu.

cia una campanya per salvar l'Ateneu i la Generalitat hi augmenta les subvencions de tres a cinc milions. Però la crisi no cedeix. El març d'enguany queden 950 socis numeraris, 150 joves i 55 viudes (aquests dos grups amb quotes més baixes i sense dret al vot). Ara encara en queden menys.

La debacle

Segons **Pérez Puchal**, caldria buscar les causes d'aquest desastre en el canvi de vida, el cotxe, el xaletet, la tele, etc. Això, senzillament no se sosté. Ni explica per què d'altres societats valencianes sí que funcionen ni el fet de la rapidíssima devallada. Es diu també que València ha guiat l'esquena a l'Ateneu, i certament, la classe social que el nodria ha viscut uns anys de divisions, conflicte i desconcert. Però és més aviat l'Ateneu qui ha permès que el conflicte acabàs amb l'antiga tolerància de la casa i qui ha donat l'esquena a la societat. L'Ateneu no és ja un motor del diàleg ciutadà ni un centre cultural. L'any 1972 s'hi fan 180 actes públics; el 1978, 110; enguany, quasi no cap. La societat valenciana no es reconeix en un Ateneu inoperant, plorós, que no dinamitza res ni engresca ningú.

El 7 de març de 1985, **Filiberto Crespo**, ex-president del Col·legi d'Arquitectes i un professional —segons col·legues imparcials— més decent del que els seus adversaris diuen, amb Port Saplaya com a únic punt negre gros, és elegit president de l'Ateneu. Semblava llavors una elecció esperançadora.

Crisi i embolic de fons

Les peripècies de la seua gestió, amb estranyes negociacions periòdiques i sempre inconcluses amb la Generalitat, la borsa, València 2000 i fins i tot Acció Cultural, han estat ja àmpliament tractades per EL TEMPS. Els resultats, més enllà d'alguna subvenció sucrosa, són nuls. Davant les eleccions autonòmiques, i a pesar que acabava de negar-ho a aquest setmanari —així és l'estil del personatge— **Crespo** s'afilia a Unió Valenciana i n'esdevé parlamentari autonòmic. La presidència de l'Ateneu encara és, doncs, una arma

Raimon, tots uns altres temps ateneístics.

política de primer ordre. La directiva encara clarament cap a la dreta blavera. Són d'Unió Valenciana el president, **Francisco Gimeno**, **Joaquín Guíllamón** i **Vicente Blasco Ibáñez**; del CDS, i amb carnet novet, **Manuel del Hierro**, i, del PSOE, **Fernando Millán** (sector tronco-blaver), **Ricardo Chova**, **Francisco Sanchis**, **Vicent Blasco Infante** i **Joaquim Ruiz Mendoza**. D'altra banda, un seguit de directius de la dreta antinacionalista donen suport al president. Hi ha **Vinals**, **Teresa Puente**, **Josefina Vivancos** i **Francisco Momblanch**.

Durant tot el 1987 el president predica que l'única solució per a l'Ateneu és la venda de l'edifici i el posterior trasllat a un altre de més menut i més barat. La pèrdua de socis i l'augment del deute hi obliguen. Part de la directiva demostra oposició o reticència. Es barallen, en un ambient gens serè, d'altres alternatives. La posició de Crespo va guanyant adeptes, encara que per-

met ironies cruels. «Amb aquest criteri el València hauria acabat jugant en uns futbolins», o bromes sobre la capacitat de gestió d'un home que, com a parlamentari, pretén salvar València i, com a president de l'Ateneu, només sabria malvendre'l. La divisió de la junta és general.

Al setembre hi ha tres ofertes de compra. Una de **José Ballester**, en nom d'una companyia d'assegurances espanyola, que n'ofereix 800 milions. Una altra, feta per **Luis de Don Juan**, sense especificar quantia ni comprador (?). I una d'un soci «autoritzat» a oferir-ne mil milions. La idea, sembla, és vendre, pagar deutes i comprar un nou local al camp, amb piscina i pista de tennis. I sobren encara uns quants milions per començar a fer coses. Tot-

Sanchis Guarner, impulsor de la subcomissió juvenívola.

hom desconfia. La base social de l'Ateneu, l'empresari menut i el botiguer, no s'engul aquest projecte de club social tancat, dissenyat pel **Crespo** arquitecte, que, per a molts, només seria una vedat ben proveït d'Unió Valenciana. Les llengües viperines destralegen. Els darrers anys, massa coses de l'Ateneu han fonamentat sospites i murmura-cions. La mateixa riquesa de l'immoble, l'anonimat de les entitats compradores, l'eliminació del sector progressista de l'entitat, una incapacitat manifesta de la junta per elaborar un programa d'actes amb el qual exigir subvencions a la Conselleria de **Cebrià Ciscar**, o que l'edifici del Centre Dramàtic de la Generalitat hi estiga tan a la vora que només calga tirar una mitjancera per ajuntar-ho tot.

Davant el projecte de venda i transformació en un club de camp, ¿què fer

amb la biblioteca amb més de 40.000 volums, plena de joies bibliogràfiques, que està en el punt de mira d'estudiosos i revenedors? ¿I de l'excel·lent pinacoteca, que ja va estar a punt d'eixir a subhasta aquest estiu? ¿I el sentit de servici cultural a València que té l'entitat? ¿És que les seues activitats tindran més ressò enmig del camp que davant de l'ajuntament? ¿Per què a les assemblees de socis els torns de paraula són sistemàticament tallats i qualsevol altra opció és ridiculitzada i, a més, no es vota? ¿A què ve aquest entestament a vendre quan una hipoteca, una bona negociació amb la Generalitat o la fusió amb altres entitats, com el Cercle de Belles Arts, podrien significar la decisiva recuperació de l'Ateneu? •

Fins i tot els més respectuosos amb l'actual junta directiva hi han dissentit. **Joaquim Maldonado**, completament apartat de la lluita pel poder ateneïsta i sense ànim polèmic, ho diu clarament: «Si pensem en la quantia

Dalt, Carme Alborch. Baix, Cebrià Ciscar. Un intent institucional per evitar la debacle.

del deute i en el valor de l'edifici, cal reconèixer que la venda no és ni la solució més fàcil ni de bon tros la millor. Altres socis són molt més contundents: «Sembla mentida que la llista d'empresaris, financers i polítics que encara té l'Ateneu no sàpiguen reflotar una entitat que ocupa 8.000 metres quadrats en una plaça on, en les darreres operacions realitzades, cada metre es valorava a 300.000 pessetes (una senzilla multiplicació deixa l'oferta de mil milions de pessetes, que ha enlluernat alguns socis poc acostumats als números molt redons, en un engany de fira o en

una presa de pèl). Només la biblioteca, ha estat avaluada en dos mil milions».

Les crítiques dels socis continuen: «¿Com, sabent que la major part dels socis són d'una classe mitjana cada volta més empobrida, en comptes de realitzar una campanya de captació de nous, no solament no es programa cap activitat, sinó que es fa una pujada forta a la quota de socis, una altra més forta encara a la quota d'entrada —i per tant no s'hi inscriu ningú— i damunt una derrama obligatòria que ha produït sis-cents baixes en un mes?» Molts socis conclouen que algú vol vendre l'Ateneu al preu que siga.

Oloren marro fort. N'hi ha més senyals. Un soci ens comenta: «**Filiberto Crespo** ha dit diverses vegades que l'edifici comença a estar en ruïnes, i això és una mentida clara i rasa». En efecte, hem recorregut prou pisos i tot té un aspecte molt sòlid i presentable, pols a banda. «¿Per què es tira pedres a la teulada si no és que vol facilitar una venda a preu rebentat?». «Fins i tot —continua— les xifres de deute estan inflades i l'única cosa que ara cal pagar de totes totes són els dotze milions que devem als treballadors. Una xifra tan menuda que hauria de fer caure la cara de vergonya a algú».

Parlen els juvenils

A partir del 85 es crea una nova subcomissió juvenil, formada, aquesta volta, per gent modoseta i, semblava, controlable. La subcomissió arriba a comptar amb dos-cents socis. Ara en són uns noranta. **Javier Faus**, president dels juvenils, ens explica el seu calvari: «Des que la Junta va veure que volíem fer coses van començar a posar pegues de tot i fer-nos la vida impossible, males cares, traves per reunir-nos en la mateixa sala que ens havien assignat, excuses de totes classes, etc. Hem ha-

gut de pagar-nos de la butxaca tot el que hem muntat, i quan hem recaptat diners, se'ls ha quedat la Junta. Ens van prohibir fer a l'Ateneu un casal faller».

«Ens han negat moltes activitats. Després, impediren un cicle de cinema dient que les màquines estaven espatllades. Vam cridar un tècnic i estaven en perfectes condicions, i eren de les millores de València. No van voler ni parlar-ne. Tampoc no ens deixaren fer un grup de teatre. Vam fer un estatut de la subcomissió i la directiva ens el va perdre. És increïble».

«Ara s'ha dit a la premsa que l'Ateneu ens havia expulsat per enrarir més l'ambient. És fals, no s'ha expulsat ningú. És cert que hem tingut contactes per unir activitats amb diversos grups, fins i tot amb el Cercle de Belles Arts, però en aquest moment no recomanem a ningú l'entrada a l'Ateneu, i si hi continuem, és perquè pensem que, de tota manera, la institució es pot salvar i volem veure-ho». I això que, ara, els de la comissió juvenil parlen en castellà, passen de política i van ben pentinats. Ni així.

Els juvenils treien a la premsa fa poc un document ben explícit: cal reformar-ne els estatuts, fer els juvenils membres de ple dret, noves eleccions a junta directiva i creació d'una gerència econòmica professionalitzada i d'un comitè —mena de defensor del poble— que fiscalitze l'eficàcia de la directiva. «El que no té sentit —subratlla **Javier Faus**— és demanar, com ara, subvencions per la cara sense presentar cap projecte d'actuació que justifiqui la supervivència de l'entitat».

«Tenim la sensació, i és trist de dir, que la subcomissió juvenil es va crear perquè fracassara. Com a darrera excusa: 'Els joves tampoc no poden fer-hi res, cal vendre'. I no se'ns ha deixat fer res».

O salvació o naufragi

L'Ateneu sembla una radiografia cruel d'una classe social que ha fallat a l'hora de construir un País Valencià mínimament coherent i que, fa només deu anys, en aquell famós 9 d'Octubre, semblava tenir-ho tot de cara: un difús esperit de concòrdia, una tradició progressista a continuar i una industrialització en augment que regava de duros l'aspiració a una autonomia digna. Deu anys de recels, pors i dubtes ho han fet tot xitxines. Però no sense reaccions.

Dimarts 7 de setembre hi hagué reunió de directiva per decidir per fi el futur de l'entitat. **Crespo** afirma que el seu epistolari, més aviat patètic, amb la Generalitat no ha rebut cap resposta. Es parla de crear una junta de salvació. Es barallen dos noms: el continuista **Joaquín Vinals** o el més «obert» **Josep A. Perelló**, que n'havia estat ja president en èpoques molt millors i que té fama d'intel·ligent, pràctic i bon nadador en totes les aigües (darrerament sembla molt acostat al PSOE); en tot cas, és conciliador i un negociant expert. I, ara, això compta. L'atmosfera és fúnebre. La junta decideix proposar la venda de l'immoble a l'assemblea general de socis dijous dia 10 de setembre.

Hi ha sorpreses, però. Segons **Javier Faus** hi havia, de feia dies, una carta de **Ciscar** amb una nova proposta negociadora. **Crespo** desconeixia la dada o feia com que. Un membre de la junta, **Ruiz Mendoza** —del PSOE—, mogut per un rapte d'inspiració, o per

Joaquim Maldonado: «la venda no és, ni de bon tros, la millor solució».

una informació solvent, hi descobreix l'acusament de recepció i, després, la carta. **Crespo** no pot negar l'evidència i l'assemblea general s'ajorna *sine die*. Ben jugat. **Ciscar** proposa ampliar propostes, que ja havien estat negociades a març: llogar una part de l'edifici per realitzar debats culturals i actes. Convertir l'Ateneu en un fòrum com cal i, de pas, anar pagant el deute. **Carme Alborch** —directora general de Cultura— visita el dia 8 l'Ateneu de mig incògnit. Per a molts, part de l'actual directiva està tan desitjosa de vendre,

Robert Moròder, una altra estirpe de directius, anterior al desastre.

que pot impedir un acord que beneficiaria les dues parts.

Els ateneistes, davant l'alternativa d'anar-se'n al camp i desvirtuar el sentit de la societat, tenen poc a perdre-hi. La dependència econòmica davant el govern valencià —avui el PSOE per força d'urnes— pot dificultar-hi la neutralitat ateneista. Però ara només practica la inoperància, que és la més trista forma de neutralitat: la dels cadàvers. D'altra banda, ¿qui podrà garantir la neutralitat en el succedani d'Ateneu camperol que el president ha dissenyat per als pocs que s'ho puguin permetre? Ací hi ha, potser, el quid de la qüestió.

Encara l'11 de setembre **Crespo** es despenja al *Levante* criticant «gent interessada a fer que el soci no diga res, perquè l'Ateneu es podresca per ell mateix». Uns socis majoritàriament partidaris de no vendre. Hi dona també xifres raonables, però que només justifiquen la venda als seus ulls.

Segons un soci financer que exigeix l'anonimat, «en realitat es deuen menys de 80 milions i és perfectament realitzable una hipoteca de 230 milions amb dos anys de manca d'interessos, i sobrarien 150 milions per reflatar degudament l'entitat. Tenint en compte el valor econòmic i el prestigi de l'Ateneu, em consta que més d'un banc subscriuria aquestes condicions immediatament si algú li ho proposava». Però no ho han fet. És una solució entre moltes altres. Pel que se sap, l'oferta de la Conselleria és substancial, perfectament viable.

Potser no hi ha mala voluntat per part de **Crespo**, un home entossudit durant un any a pensar que l'única solució és vendre pot arribar, per obcecació o rutina, a negar, contra tot i contra tots, les eixides més senzilles i honroses. No cal veure pertot sòrdides maquinacions, ni tampoc rebutjar-les.

L'especulació està servida

Enmig del caos incompreensible que ha estat la direcció de l'Ateneu aquest llarg any, una cosa és clara i **Javier Faus** l'exposa amb justesa: «**Crespo** ha perdut el suport dels socis. La venda no s'ha de realitzar. Cal una gestora eficient que ens traga de l'embolic i un projecte dinàmic que duga gent i diners a l'Ateneu. Quant a **Crespo**, que s'ho deixi, la seua idea no ha tingut un final feliç».

La societat que ha donat a València una part notòria de tot el que pot enorgullir-la en aquest segle sí que mereix una continuació (que no final) feliç. □